

Beszámolhat már Kantorovics néhány kezdeményezéséről is, például O.Maszlova és V.Sljapentoh kutatásáról. Ők 148 olvasói levelet elemeztek, és az olvasókban élő író-képet próbálták felvázolni az írói cselekvést jelölő igék gyakoriságát és összetételét elemezve. A kutatók: joggal feltételezik, hogy ezek a levelek (illetve bennük az írókkal kapcsolatos elképzelések) az írói én-képet is, és az íróknak az olvasókról kialakított elképzeléseit befolyásolják.

Az esszé zárófejezete a tragikus sorsu Suksinnak a kritikusokat és az olvasókat egyaránt mehökkentő novellájára "válaszó" 34 olvasói levél elemzésével foglalkozik. Ez az elemzés egyaránt bizonyítja az olvasói viselkedésnek az olvasói levelekből is kirajzolódó rendkívüli gazdagságát, valamint a gonoszág genezisével foglalkozó elbeszélés időszerűségét és hatásosságát.

Mit adhat a könyvtárhasználókra vonatkozó kutatás a könyvtártannak?

Dietmar WIEGAND

A szerző Welchen Beitrag kann bibliothekarische Benutzerforschung zur Bibliothekslehre leisten? c. cikkét (DFW Dokumentation Information, 1975. 4.no. 107-111.p.) KATSÁNYI Sándor tömörítette.

Szüksége van-e a könyvtárhasználóra vonatkozó kutatásnak arra, hogy a könyvtártan része legyen? Másrészt: Érdemes-e ez a kutatás arra, hogy a könyvtártan része legyen? Ezek a kérdések a könyvtártan általánosabb problémájához vezetnek el.

Tudomány-e ez a szakterület? A 30-as évek kezdetétől a 60-as évek végéig az NSzK-ban rezignált kételkedés uralkodott a könyvtártan tudományos jellegét illetően. "A könyvtári gyakorlat egyszerűbb és magától érthetőbb, hogyszem szélesebb szakterületet nyújthasson a tudományos kutatásnak" - summázta e korszak kételyeit Leyh. Ilyen előzmények után jelentkezett a gyökeresen újat hozó szemléleti változás a 60-as évek végén. A "Kölni Kollokvium" (1969) már új alapokat jelölt ki a könyvtártan számára. Ez a tan - mint Kölnben megfogalmazták - interdiszciplináris, integráló tudomány. Alapjai: 1. Az üzemtan. 2. Az információ- és kommunikációelmélet. 3. A szociológia, közelebbről a könyvtárszociológia, az empirikus könyvtár- és használókutatás. E tudományok nyújtják az ismereteket és módszereket, melyeket a könyvtártan átvesz, alkalmaz, tárgyának megfelelően módosít, esetleg továbbfejleszt.

Igy megközelítve a könyvtárhasználókra vonatkozó kutatás, ami az Egyesült Államok importáruja, más és több, mint a szociológia iránt érdeklődő könyvtárosok akadémiai játszótere. Hozzá kell tenni: ez a fiatal szaktudomány már eddigi eredményei alapján is méltó rá, hogy bebocsássák a könyvtártan öreg falai közé. Csakhogy ezzel trójai falovat bocsátanak be: a könyvtártan a szociológiával való integráció után már nem az lesz, ami előtte volt.

Mit nyújthat tehát az új tudományág a könyvtárügy elmélete és gyakorlata számára?

A könyvtárhasználóra vonatkozó vizsgálatoknak két típusát különböztethetjük meg, általánosítási szintjük alapján. Az egyik típust a magasfokú általánosítás jellemzi. Intenzív kutatások tartoznak ide, melyek a használók beállítódását, tájékozódási és kutatási szokásait reprezentatív érvénnyel tárják föl. Elemzik a manifeszt és a latens igényeket, a szubjektív és az objektív szükségletek viszonyát, a szociális tényezők meghatározó szerepét. E kutatások eredményei nem alkalmazhatók közvetlenül a könyvtári gyakorlatban, de nélkülözhetetlen információkat szolgáltatnak a könyvtárelmélet és a könyvtárügy stratégiája részére. Új megvilágításba helyezik a könyvtárügy külső oldalát, amikor feltárják a szolgáltatások kínálat-szükséglet viszonyát, és belső oldalát is, amikor a könyvtár szervezetszociológiai elemzését nyújtják. Mindkét megközelítés új szempontokat ad a könyvtárosi hivatás pontosabb leírásához is.

A könyvtárhasználóra vonatkozó kutatások másik típusát az alacsonyfokú általánosítás jellemzi. Míg az előző típus a könyvtárelméletet és a könyvtári stratégiát szolgálja, addig ez a típus a gyakorlatot, elsősorban az egyes könyvtárak gyakorlati munkáját. E vizsgálatok egy-egy könyvtár meglévő szolgáltatásainak ismertségét, kihasználtságát mérik fel, céljuk az alacsony kihasználtság okának felderítése. Viszonylag csekély ráfordítással, 20-40 szűrőpróba jellegű kérdéssel is elvégezhetők, ha nem lépik át a kitűzött konkrét cél körét, és lemondanak az okok kvantitatív elemzéséről.

A könyvtárosi szemléletmód és a könyvtári gyakorlat fejlődését nagyobb távlatban így jellemezhetjük: kezdetben az eszköz állt a figyelem középpontjában (a könyv, a folyóirat); majd a szakmai munkafolyamat került középpontba (pl. a katalógusszerkesztés). Jelenleg új magatartásmód honosodik meg, a figyelem a használóra irányul. A könyvtárhasználóval való intenzív foglalkozás kedvezően egészíti ki a korábbi egyoldalú szemléletet. Ez az új szemléletmód a könyvtárügy egészének fejlődését is képes lesz előbbre vinni.

Védőberendezés könyvek lopása ellen

A lopásból eredő könyvveszteség csökkentésére elektronikus lopásgátló berendezést készítettek. A berendezés működésének alapelve, hogy elektronikusan érzékelhető jelzőcsikokat helyeznek el a könyvekben, folyóiratokban, lemezekben, s ha az olvasó nem megfelelően kölcsönzött dokumentumot akar kivinni az épületből, a kijáratnál elhelyezett jelzőberendezés riasztja az ellenőrző személyzetet.

A dokumentumokban elhelyezhető érzékelő csikok könnyen beragaszthatók és észrevehetetlenek. Kétféle jelzőcsik van, állandóan érzékelő és semlegesíthető. A felszerelt rendszer típusától függ, hogy melyiket alkalmazzák. A jelzőcsik semlegesítését egy egyszerűen kezelhető, kisméretű, bárhol elhelyezhető berendezés végzi. A kölcsönzőpult előtt közvetlenül elhelyezett vagy távolabbi (berendezési tárgyakkal, korláttal kialakított) kijáratú folyósó